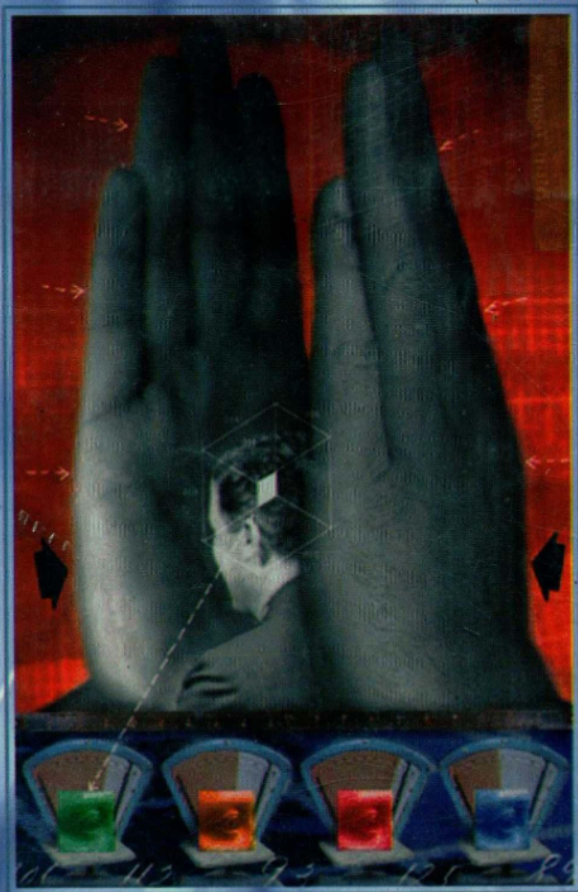

BÀI TẬP THỰC HÀNH

TÂM LÝ HỌC

TRẦN TRỌNG THỦY

(CHỦ BIÊN)

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

TRẦN TRỌNG THỦY (Chủ biên)
NGÔ CÔNG HOÀN - BÙI VĂN HUỆ
LÊ NGỌC LAN - NGUYỄN QUANG UẨN

BÀI TẬP THỰC HÀNH TÂM LÍ HỌC

((TÀI LIỆU THAM KHẢO CHO SINH VIÊN CÁC TRƯỜNG ĐHSP))

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

Chịu trách nhiệm xuất bản:

Giám đốc   NGUYỄN VĂN THỎA
Tổng biên tập   NGUYỄN THIỆN GIÁP

Biên tập và sửa bài: NGUYỄN HỮU CHƯƠNG
ĐÌNH VĂN VANG

Trình bày bìa: TRẦN TIỂU LÂM

BÀI THỰC HÀNH TÂM LÍ HỌC

Mã số: 02.29.ĐI2002.

In 1000 cuốn, tại Xi nghiệp in Bắc Giang **số in 57**

Số xuất bản: 545/171/CXB. Số trích ngang **93 KH/XB.**

in xong và nộp lưu chiểu Quý II năm 2002

LỜI NÓI ĐẦU

Cuốn sách này được soạn thảo nhằm mục đích:

- 1. Giúp người học ôn tập, củng cố những lý luận đã học về tâm lý học đại cương, tâm lý học lứa tuổi và tâm lý học sư phạm.*
- 2. Giúp người học tập vận dụng những điều đã học trong giáo trình tâm lý học vào việc giải quyết những vấn đề thường nhật trong thực tiễn giảng dạy và giáo dục.*
- 3. Rèn luyện những kỹ năng nghiên cứu, thực nghiệm tâm lý học cho các giáo sinh, bước đầu hình thành kỹ năng thiết kế, tổ chức và thực thi một đề tài nghiên cứu về tâm lý học.*

Các bài tập thực hành được phân chia thành các phần: 1) Nhập môn tâm lý học. 2) Giao tiếp và hoạt động. 3) Nhân cách và tập thể. 4) Các quá trình nhận thức. 5) Các quá trình cảm xúc và ý chí. 6) Tâm lý học lứa tuổi. 7) Tâm lý học sư phạm. Sau cùng có phần hướng dẫn cách tiến hành nghiên cứu một đề tài tâm lý học.

Các bài tập trên gồm ba loại: a) Các bài tập nhằm ôn tập lý thuyết; b) Các bài tập nhằm vận dụng lý luận vào việc giải quyết một số tình huống thực tế; c) Các bài tập rèn luyện kỹ năng thực nghiệm, xử lý kết quả thực nghiệm. Những bài tập có dấu (*) được dùng cho các sinh viên ham thích tâm lý học, hoặc sinh viên chuyên khoa tâm lý học.

Đây là cuốn sách bài tập thực hành tâm lý học đầu tiên ở Việt Nam, vì vậy chắc còn nhiều khiếm khuyết. Các tác giả mong muốn nhận được sự góp ý của bạn đọc và đồng nghiệp để có thể có được một cuốn sách cho thầy giáo và học sinh trong lần xuất bản sau.

CÁC TÁC GIẢ

I - NHẬP MÔN TÂM LÝ HỌC

1. Hãy nêu những luận điểm nào của tâm lý học mácxít đã khẳng định câu nói sau đây của V.I. Lênin. "Các đối tượng, sự vật, vật thể tồn tại ngoài chúng ta và không phụ thuộc vào chúng ta; các cảm giác của chúng ta đều là những hình ảnh của thế giới bên ngoài" ⁽¹⁾.

2. Các sự kiện sau đây khẳng định những luận điểm nào của tâm lý học mácxít.

a) Khi não bộ bị ngộ độc (ví dụ khi say rượu chẳng hạn), con người trở nên mất khả năng hoạt động trí óc, mất sự kiểm soát hành động của mình.

b) Một bệnh nhân, sau khi bị viên đạn lạc xuyên qua vùng chẩm bên phải và vùng đỉnh bên trái của não, vẫn nhìn thấy các đồ vật, nhưng không thể hình dung (tưởng tượng) được chúng. Sự định hướng trong không gian kém, không thể tự mình trải chiếu lên giường được, không phân biệt được bên phải và bên trái, không viết được, quên các chữ cái (theo A.R. Luria).

3(*) Bạn có thể rút ra kết luận gì từ lời nói sau đây của Ph.Ăngghen: "Không nghi ngờ gì nữa, đến một lúc nào đó, bằng con đường thực nghiệm, chúng ta sẽ "chuyển" sự tư duy vào những vận động phân tử và hóa học trong não bộ; nhưng phải chăng điều đó đã thực hiện được bản chất của tư duy?".

4. Hãy tìm trong những đoạn văn sau đây các từ hay cụm từ nào chỉ các hiện tượng vật lý, sinh lý, tâm lý và các từ hay cụm từ nào chỉ các quá trình, trạng thái và thuộc tính tâm lý:

---

(1) V.I.Lênin, *Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán*. Nxb Tiến bộ, M., 1976, tr. 92.

a) "Trong buổi đầu cách mạng, ta có cái gan to, mặt lớn, chứ chưa hiểu biết nhiều về chiến tranh. Rừng núi mông mênh hiểm trở như vậy, nhưng các nhà máy quân giới của ta lại dựng lên trong các xóm làng Lạc An, Tân Tịch, Mỹ Lộc, Tân Hòa nằm sát bờ sông, trên bến dưới thuyền, máy chạy âm âm, đèn điện nhấp nháy. Vui thì có thật, nhưng địch phát hiện cũng dễ dàng" (*Trong rừng sâu chiến khu Đ. "Văn nghệ quân đội", số 12, năm 1983*).

b) "Thế là đành lại chuyển đi huyện điểm. Tôi gọi điện trước cho xưởng. Họ báo là rất sẵn sàng. Tôi hăm hở đi liền và tôi đã à lên một tiếng ngạc nhiên. Trước mặt tôi là Phước trong bộ quần áo vải thô màu xanh dương, loại vải bảo hộ lao động nhưng may khéo và vừa vặn. Mái tóc thưa nào không còn chấm mắt nữa mà trái ngược lên để phơi ra vầng trán cao rám nắng dày dạn. Đôi mắt anh vẫn vui nhộn như xưa, nhưng đường đuôi đã thấp thoáng hình rẽ quạt" (*Ở một đường phố xa xôi. "Văn nghệ quân đội", số 12 năm 1983*).

5. Sự kiện nào chứng tỏ tâm lý ảnh hưởng đến sinh lý?

- a) Thẹn đỏ mặt.
- b) Giận run người.
- c) Sợ nổi da gà.
- d) Lo lắng đến mất ngủ.
- e) Cả 4.

6. Sinh lý có ảnh hưởng rõ rệt đến tâm lý như:

- a) Lạnh làm run người.
- b) Buồn rầu làm ngừng trẻ tiêu hóa.
- c) Tuyến nội tiết làm thay đổi tâm trạng.
- d) Ăn uống đầy đủ làm cho cơ thể khỏe mạnh.
- e) Cả 4.

7. Năm 1902 các bác sĩ ở Copenhaghen (Đan Mạch) đã làm một thực nghiệm có một không hai trên thế giới như sau:

Một phạm nhân bị kết án phải xử bắn. Do yêu cầu của các bác sĩ và được sự đồng ý của chính phủ, chánh án tuyên bố rằng án xử bắn được thay thế bằng cách cắt mạch máu cho máu ra hết. Đến ngày thi hành án, các bác sĩ bịt mắt phạm nhân lại và cắt một lớp da mỏng nhưng chưa chạm đến mạch máu. Cùng lúc đó, bằng một hệ thống ống dẫn, nước ấm được chảy liên tục vào vết cắt.

Tin chắc là mình đã bị cắt đứt mạch máu, phạm nhân từ từ nằm xuống và sau đó chết thật. Toàn bộ quá trình hấp hối giống hệt như một người mất máu dần. Phạm nhân đã chết do mạch máu não thất lại.

Có thể rút ra kết luận gì qua thí nghiệm này ?

8. Bạn hãy làm một thí nghiệm nhỏ như sau: Vấy một giọt mực vào tờ giấy trắng, rồi gấp đôi tờ giấy lại để có hai hình loang lổ đối xứng nhau qua đường gấp. Bạn hãy nhìn xem chúng giống cái gì? Sau đó bạn đưa cho một người khác xem và hỏi họ xem nó giống cái gì? Thường thì ý kiến của họ không giống với ý kiến của bạn! Tại sao vậy? Có thể rút ra kết luận gì từ thí nghiệm này?

9. Bây giờ bạn hãy nhìn vào tấm hình 1 ở bên. Người trong hình đang nhìn thẳng vào bạn. Bạn thử nghiêng sang bên phải, rồi bên trái hay nhìn thẳng góc với tấm hình, thì người trong hình vẫn trừng trừng nhìn bạn. Hai con người ở vị trí gần trung tâm mắt, cộng thêm vị trí của cái đầu hơi quay lại. Tất cả những điều đó đã gây nên một hiệu ứng như nhau ở tất cả mọi người.

Hình 1

Từ đó có thể rút ra một đặc điểm quan trọng nào của sự phản ánh tâm lý, mà thiếu nó thì tâm lý học sẽ không phải là một khoa học?

10. Những hiện tượng nào dưới đây là những hiện tượng vô thức, hoặc có ý thức? Những dấu hiệu nào biểu hiện điều đó?

a) Một học sinh làm tính nhân một cách nhanh chóng và chính xác, không hề nhớ các quy tắc của phép nhân.

b) Một học sinh quyết định thi vào trường đại học sư phạm và giải thích rằng đó là vì em rất yêu trẻ và thích trình bày một cách dễ hiểu các chứng minh toán học.

c) Một đứa trẻ khỏe mạnh thì ngay sau khi sinh ra đã nắm chặt được ngón tay của người lớn, hoặc cái bút chì, nếu những vật đó chạm vào lòng bàn tay nó.

11. Trong việc giải thích hành vi của con người, có hai xu hướng rất phổ biến trong tâm lý học phương Tây. Xu hướng thứ nhất cho rằng hành vi của con người là do các bản năng sinh vật, mà trước hết là bản năng tình dục và bản năng tự vệ, điều khiển. Xu hướng thứ hai lại cho rằng: hành vi của con người không có gì là bẩm sinh cả, mà mọi sự thể hiện của hành vi đều là sản phẩm của kích thích bên ngoài. Con người giống như một cái máy, phản ứng của họ đối với kích thích không phụ thuộc gì vào tâm lý cả.

a) Nêu tên của hai xu hướng trên trong tâm lý học.

b) Hai xu hướng trên giống và khác nhau ở chỗ nào?

c) Giải thích sai lầm của mỗi xu hướng trên.

12. Con ^{khỉ} người được huấn luyện, hoặc do bất chước, có thể biết cầm chổi quét nhà, cầm búa đập vỡ gạch, hoặc đeo kính lên mắt, v.v...

a) Những hành động đó của con khỉ về bản chất có khác gì với những việc làm tương tự của con người hay không?

- b) Tại sao lại như vậy?

13. Năm 1923, nhà tâm lý học Mỹ Kenlóc (Kenlloggs) nuôi con khỉ chimpanzé 10 tháng tuổi chung sống với cậu con trai Đônan ((Donald) 8 tháng tuổi của mình. Ông cho con khỉ sống trong hoàn cảnh hoàn toàn của con người, cố gắng tập cho nó một cách sống của con người. Con khỉ biết khóc, biết bật đèn, bấm chuông điện, cầm thìa ăn cơm. Nó được sống trong xã hội của loài người, là bạn của cậu bé Đônan, nó biết đùa rỡ và hôn hít Đônan ! Mặc dù Kenlóc ra công "người hóa" con vật, nhưng con khỉ không thể nói tiếng người được, và nó vẫn hoàn toàn chỉ là một con khỉ.

a) Hãy giải thích tại sao như vậy?

b) Trường hợp này có gì khác với trường hợp trẻ con (người) sống trong môi trường động vật hay không?

14. Phân tích hành vi của động vật và xác định kiểu hành vi của (chúng trong các ví dụ sau:

a) Người ta đặt hai quả trứng gà lôi rừng vào ổ con gà lôi vàng ((mái). Khi trứng nở, người ta đặt gà lôi vàng bên các gà con đó để gà mẹ chăm sóc con của mình. Sau một lúc, gà mẹ đã chú ý đến sự khác biệt nào đó ở đầu con gà rừng, nó hướng về con gà lôi rừng và định mổ. Nhưng rồi điều đó đã không xảy ra, gà mẹ lại quần quýt với các con gà con.

b) Ngày nay, người ta có thể dạy cá heo đánh bóng rổ, nhảy qua vòng, kéo ván cho người lướt, v.v... Không có một động vật nào, trừ khi hình người, có thể nhanh chóng tiếp thu những hành động như vậy được.

c) Trên một cái bàn thấp, đặt trước mặt con khỉ lônhi (tên riêng của khỉ), người ta đặt một số vật có hình dạng khác nhau, giống hệt như những đồ vật mà người làm thực nghiệm cầm trên tay. Người làm thực nghiệm giơ ra một đồ vật nào đó, sau đấy con vật phải chọn trong số các đồ vật trên bàn một đồ vật giống hệt với cái mà người làm thực nghiệm giơ ra, và đưa cho người thực nghiệm. Điều quan